

УДК 502:351.853

к.т.н. доцент Крельштейн П.Д., Бугаєнко І.С.,

Київський національний університет будівництва та архітектури

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ: «НИЖНЬОСУЛЬСЬКИЙ» ТА «ГОЛОСІЇВСЬКИЙ»

Висвітлена коротка характеристика національних природних парків «Голосіївський», «Нижньосульський». Визначено та проаналізовано проблеми невиконання законів щодо реєстрації та формування території національних природних парків в Державному земельному кадастрі, охарактеризовані плани використання цієї ділянки. Визначені та обумовлені наслідки цієї проблеми. Також за допомогою ГІС системи проаналізовано суміжні землеволодіння з національним парком, та вказані екологічні загрози від діяльності промислових об'єктів в безпосередній близькості до меж НПП.

Ключові слова: «Голосіївський», «Нижньосульський» національний природний парк, територіальна громада, місцеві адміністрації, обласні адміністрації, Київська міська рада, Державний земельний кадастр, Урочище «Бичок», санітарно захисна зона.

Метою являється — дослідження сучасного землекористування національних природних парків «Голосіївський», «Нижньосульський» виявити їх проблеми, визначити наслідки від проблем.

Задачі дослідження:

- проаналізувати сучасний стан національного природного парку;
- визначити та проаналізувати проблеми національних природних парків «Голосіївський», «Нижньосульський»;
- визначити наслідки від існуючих проблем національних природних парків «Голосіївський», «Нижньосульський».

Актуальність теми:

Бурхливий розвиток життєдіяльності досить особливо діє на стан природних ландшафтів. Основними функціями лісів України є санітарно-гігієнічний вплив (виділення кисню і поглинання вуглекислого газу), на природне середовище (легені міст), захист ґрунтів від ерозії, створення сприятливих умов для відпочинку та оздоровлення мешканців. Зменшення площ зелених насаджень в першу чергу загрожує — підвищенням забруднення атмосферного повітря.

Саме принцип збереження рекреаційних територій та впорядкування ландшафтно-екологічної організації території були покладені в основу створення Національних природних парків в Україні.

Нижньосульський національний природний парк (НПП) створений відповідно з указом Президента України №155 «Про створення Нижньосульського національного парку» від 10 лютого 2010 року. Загальна площа парку становить 18635,11 га, він розташований в адміністративних межах територій Полтавської (Глобинський - 1315 га, Оржицький – 441,3 та Семенівський – 431 га., райони), та Черкаської (Чорнобаївський – 16447,81 га, район) областей. Що само по собі створює несприятливий момент управління національним парком. Центр НПП «Нижньосульський» в Оржицькому районі (Полтавщина). Переважна частина парку розташована на території Черкаської області.

Через 1 рік та 9 місяців – а саме 4 листопада 2011 року Міністром Екології та Природних Ресурсів підписано Указ № 435 «Про затвердження положення про національний природний парк «Нижньосульський», в пункті 1.9. цього наказу вказано: «Межі Парку встановлюються в натурі, оформляються відповідними знаками та інформаційними матеріалами, наносяться на відповідні планово-картографічні матеріали, органів Держземагентства на місцях та землекористувачів, відображаються у відповідних формах статистичної звітності з кількісного обліку земель (форма № 6-зем) та землевпорядній документації, обов'язково враховуються при реконструкції та розвитку прилеглих територій».

Станом на сьогоднішній день Державному Земельному Кадастрі (ДЗК) межі НПП не зареєстровані. Земельні ділянки не сформовані і не мають відповідного статусу (рисунок 1). Це приводить до того що органи місцевого самоврядування вважають цю територію вільною і намагаються відвести земельні ділянки для своїх потреб.

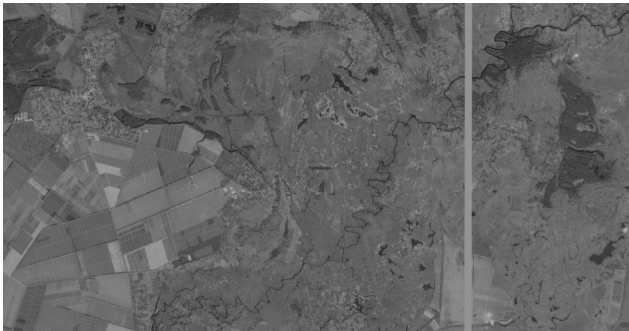

Рис.1. Дані реєстрації в ДЗК [11].

Першою загрозою, яка була досліджена – є містобудівна документація Державного рівня схема планування території Полтавської області [18] (рисунок 2б). Порівнюючи документацію Міністерства Екології та Природних Ресурсів України (збільшений фрагмент картосхеми, яка була покладена в основу указу Президента «Про створення НПП Нижньосульський») (рисунок 2а) та містобудівну документацію схеми планування території Полтавської області (збільшений фрагмент) – межі території НПП «Нижньосульського» обліковувались по різному. На картосхемі Міністерства Екології та Природних Ресурсів України вказані - межі НПП «Нижньосульського» (обведені червоним кольором) які були покладені в основу указу Президента «Про створення НПП Нижньосульський», а на фрагменті містобудівної документації, межі НПП (обведені жовтим кольором). Відповідно обліковується різна площа території НПП «Нижньосульського».

Рис. 2. Порівняння документації регіонального рівня території НПП «Нижньосульський».

Порівнюючи два види документації Регіонального рівня – зазначена територія НПП «Нижньосульський» має різну геометрію, різне функціональне призначення території, немає цілісності НПП і відсутній статус земель природно-заповідного фонду (рисунок 2).

Друга загроза: В 2010 році територіальні громади Оржицького, Семенівського, Глобинського і Чорнобаївського районів, категорично відмовилися надавати погодження на створення національного природного парку «Нижньосульський».

Мешканці, яких підбурювали окремі політичні сили, зібрали підписи щоб не допустити створення НПП «Нижньосульський». [4]

Місцеві громади та райдержадміністрації всіляко відтягують процес погодження меж НПП всупереч Указу Президента. Місцеве самоврядування розраховувало отримати собі ці рекреаційні ресурси та використовувати на свій розсуд, змінюючи цільове призначення на потрібне. Статус НПП відповідно ламає плани місцевих адміністрацій та забирає в них право розпоряджатися цією територією на свій розсуд.

Процедура формування територій НПП та реєстрація їх меж в ДЗК проходить уповільнено на всій території України, а особливо в столиці.

Відповідним Рішенням Київської міської ради від 17 лютого 1994 року, було зарезервовано 11 000 га земель в Московському районі (на сьогодні Голосіївський район.) – для майбутнього НПП. [6] Через 13 років, а саме 27 серпня 2007 року президент України підписав указ № 976 «Про створення НПП «Голосіївський».[7] Парк підпорядкований Міністерству охорони навколишнього природного середовища України.

Станом на 2016 рік загальна площа парку становить 10988,14га., він розташований на території Голосіївського, Святошинського та частини Подільського районів міста Києва. До складу НПП входять ряд об'єктів природно-заповідного фонду України, а саме: парк-пам'ятник садово-паркового мистецтва Голосіївський ліс, заказник Урочище Лісики, парк-пам'ятник садово-паркового мистецтва Парк імені Максима Рильського, Схил біля інституту фізики (КП УЗН Голосіївському районі), Ботанічний сад Національного університету біоресурсів і природокористування, Урочище Бичок (Конча-Заспівському лісопаркове господарство), Урочище Конча-Заспа (в тому числі заказник Дачне; Конча-Заспівському ЛПГ), Урочище Теремки (Інститут зоології імені І.І. Шмальгаузена НАНУ), Біличанський ліс (Святошинське ЛПГ). (Рисунок 1.) [8]

Після указу Президента від 27 серпня 2007р. «Про створення національного парку Голосіївський» - через 1 рік та 2 місяці (30 жовтня 2008) Міністерством охорони навколишнього природного середовища був виданий наказ в якому вказано «Затвердити Положення про національний природний парк «Голосіївський» [9]. Після чого 1 липня 2008 року (через 10 місяців після указу президента про створення НПП) між Київською міською радою та ТОВ «Авеста –Буд» був незаконно укладений договір оренди земельної ділянки урочища «Бичок», що входить до складу НПП «Голосіївський».

В даний час територія Урочища «Бичок», що входить до складу НПП – являється спірним об'єктом.

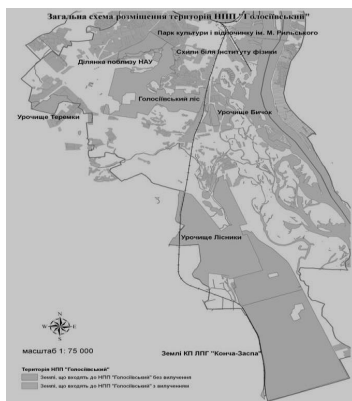

Рис. 3. Загальна схема розміщення території НПП «Голосіївський»

Урочище «Бичок» розташовано в північній частині НПП, загальна площа якого становить 56 га. [8] Між Київською міською радою та товариством з обмеженою відповідальністю «Авеста-Буд», 1 липня 2008 року був укладений договір оренди № 76-6-00632, земельної ділянки площею 2,65 га., Урочища «Бичок», для подальшого будівництва офісних комплексів з готелями, закладами громадського харчування, приміщеннями торговельно-розважального призначення і паркінгами зі створенням благоустрою парків відпочинку, скверів, дитячих майданчиків із подальшими їх експлуатацією та обслуговуванням. [10] Після чого орендована земельна ділянка була зареєстрована в ДЗК за цільовим призначенням – землі промисловості, комерційного використання та громадського призначення, та призначений кадастровий номер (рисунок 4).

Рис.4. Фрагмент кадастрової карти Урочища «Бичок», в складі НПП «Голосіївський» [11]

Однак, відповідно до статті 30 закону України «Про природно – заповідний фонд України» - «на території заповідних Урочищ забороняється будь-яка діяльність, що порушує природні процеси....».

Виконавча гілка державної влади ДЗК повинен був зареєструвати, згідно з указом Президента від 27 серпня 2007 року, межі НПП «Голосіївський», але цього не було зроблено ні в той час, ні зараз.

6 жовтня 2011 року КМР винесла рішення «Про надання дозволу національному природному парку «Голосіївський» на розроблення проекту землеустрою з організації та встановлення меж територій національного природного парку, без їх вилучення у землекористувачів» після указу президента «Про створення національного природного парку Голосіївський», від 27 серпня 2007 року. Але дане рішення було прийнято через 4 роки після указу президента про його створення [14].

18 серпня 2011 року між директором НПП «Голосіївський» Зальським А.В. та ТОВ «Ліга-Експерт» був укладений договір №18-08/5 на розроблення проекту землеустрою з організації та встановлення меж територій земельних ділянок, що входять до складу національного природного парку «Голосіївський» без їх вилучення у землекористувачів», відповідно до Технічного завдання на підставі рішення Київської міської ради від 6 жовтня 2011 № 256/6472 «Про надання дозволу національному природному парку «Голосіївський».

25 березня 2010 року Київська міська рада, змінивши тим самим цільове призначення території ухвалив рішення №446/3884: *Внести зміни до Програми розвитку зеленої зони міста Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста, затверджених рішенням Київської міської ради від 19.07.2005 N 806/3381, виключивши ділянку згідно з цим рішенням зі складу озелених територій загального користування м. Києва* [12].

Згідно з вище викладеним можна зробити висновок: - всупереч указу Президента першою була зареєстрована орендована земельна ділянка, а не НПП «Голосіївський». Нажаль реєстрація землі в Україні відбувається за принципом – «хто перший зареєстрував , того і земельна ділянка».

Під час ретельного дослідження моніторингу розвитку НПП, було проаналізовано стан території теперішнього НПП «Голосіївський» за роки незалежності України. А саме станом на 1991 рік ця територія (НПП та урочище «Бичок») вкриті лісовими насадженнями. (рисунок 5). Територія за який йде спір – станом на 2006 та 2014 роки знаходиться в однаковому стані – вкрита лісовими насадженнями. (рисунок 6) Тобто підтверджується статус НПП, який був оголошений 27 серпня 2007 року.

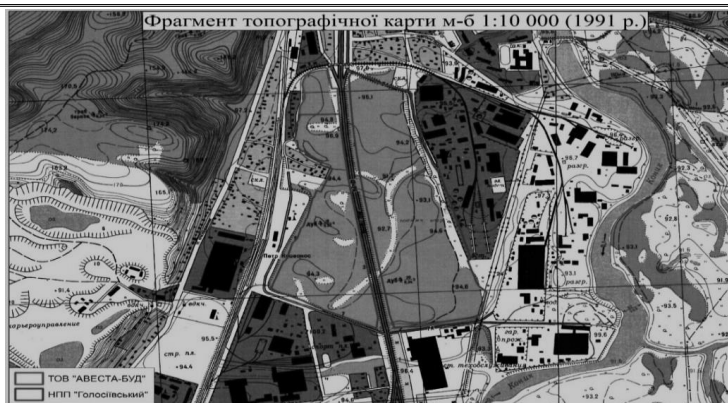

Рис.5. Фрагмент топографічної карти 1991, сьогоденного НПП «Голосіївський».

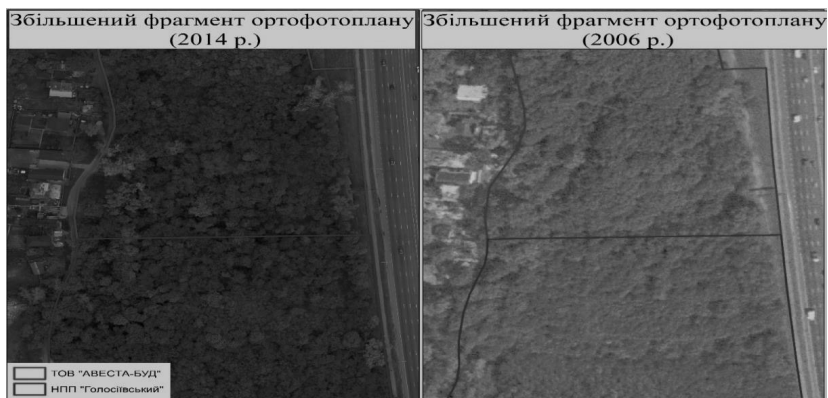

Рис. 6. Фрагменти ортофотопланів Урочища «Бичок» за 2006 та 2014 роки.

У зв'язку з тим, що в ДЗК не закріплені межі НПП «Голосіївський», та не встановлений його статус – відбувається процес розподілу його території. Місцеві органи управління порушили указ Президента України від 27 серпня 2007 року «Про створення національного природного парку Голосіївський», уклавши договір оренди з ТОВ «Авеста – Буд». В супереч закону України «Про Природно-заповідний фонд України» - в якому чітко вказано - територія НПП може перебувати тільки у державній власності. Орендована земельна ділянка загальною площею 2,56 га., Урочища «Бичок» досі вкрита лісом, але ТОВ «Авеста – Буд» планує збудувати на ній промисловий об'єкт, який в процесі своєї діяльності – забруднюватиме навколишнє природне середовище.

Заступник прокурора міста Києва в інтересах держави в особі: державної екологічної інспекції та державного комітету України із земельних ресурсів подав позов до суду на КМР та третьої особи: Головне управління земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), ТОВ «Авеста-Буд», та Всеукраїнська громадська організація «Національний екологічний центр» про визнання протиправним та скасування рішення КМР від 29 жовтня 2009 року № 532/2601. Ця судова справа була розглянута Окружним адміністративним судом міста Києва 18 липня 2011 року. Суд постановив: «Визнати протиправним та скасувати рішення КМР від 29 жовтня 2009 року № 532/2601....»[13]

Для визначення техногенного навантаження на НПП, за допомогою ГІС системи було визначено об'єкти, що розташовані навколо НПП:

-північна частина в Голосіївському районі обмежена Столічним шосе і провулком Охотським, і має історичну назву - урочище «Бичок» (2,56 га., які планують забудувати громадсько-промисловим об'єктом);

- південна (урочище Лісники і лісопаркове господарство (ЛПГ) Конча-Заспа) - Столичним і Дніпропетровським шосе і адміністративним кордоном Києва.

-західна сторона НПП - Біличанський ліс, Святошинське ЛПГ;

-східна сторона НПП - промислова зона – асфальтобетонний, тютюновий, пивний, сміттєспалювальний заводи. (рисунк 7)

Рис. 7. Фрагмент діючого генерального плану м. Києва (НПП «Голосіївський») [15].

Промислові об'єкти, що розташовані зі східного боку НПП відносяться до 3 класу небезпеки, їх санітарно захисна зона (СЗЗ), згідно з ДСП 173-96 становить 500м. (рисунк 8). Межа СЗЗ промислових об'єктів, що розташовані зі сходу НПП - на 80% поширюється на території НПП. [16]

Рис. 8. СЗЗ промислових об'єктів, що розташовані зі сходу НПП.

З вище викладеного випливає висновок: наявність промислових об'єктів зі сходу НПП «Голосіївський» унеможливають проведення рекреаційної діяльності на його території, через надмірну кількість викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря та шумове навантаження.

Наслідками нехтування чиновниками на місцях указів Президента України та бюрократичні перепони в ДЗК щодо процедури реєстрації має місце протистояння: укладеного договору оренди між Київрадою та ТОВ «Авеста-Буд» стали:

- судовий спір про визнання договору його не дійсним, цей процес програла прокуратура м. Києва;

Висновок

Однією з сьогоденних проблем НПП України є уповільнений процес реєстрації в ДЗК, відсутній статус НПП, території НПП не сформовані. Тобто НПП існують тільки на папері (Указ Президента «Про створення відповідних НПП»). Місцеві чиновники бачать, що території не сформовані та не мають відповідного цільового призначення, користуються цим і змінюють цільове призначення території.

Наслідком невиконання Указів Президента Державними органами виконавчої влади є: деградовані території НПП, змінення функціонального використання територій НПП, забруднення навколишнього природного середовища. Що відбулось на території «Голосіївського» НПП. Орендована земельна ділянка Урочища «Бичок», площею 2,56 га., яку планують забудувати під промисловий об'єкт. Ігноруючи Указ Президента №976 «Про створення НПП Голосіївський» від 27 серпня 2007 року через 10 місяців після підписаного вище вказаного указу Президента, був незаконно укладений договір оренди даної земельної ділянки, між Київрадою та ТОВ «Авеста – Буд», після чого ця земельна ділянка була зареєстрована в ДЗК, та наданий їй кадастровий номер. ДЕРЖГЕОКАДАСТР досі не провели реєстрацію території НПП.

Відсутність контролю Державних установ, Мінекології, адміністрації Президента щодо виконання прямих указів а також бюрократична складова реєстрації землі та внесення інформації щодо особливо цінних земель Державної власності в ДЗК, призводить до процесу розкрадання території НПП місцевими органами, через що сьогодні суспільство втрачає рекреаційні ресурси України.

Також незрозуміло статус щодо окремих ділянок території НПП «Голосіївський», а саме Урочища «Бичок», до меж НПП - доки поряд є небезпечні промислові об'єкти. Виникає питання - яку функцію виконує ця територія з огляду на екологічну складову? При проектуванні Генерального плану 2020 вищезгадана ділянка лісу слугує захисною зоною небезпечних викидів АБЗ.

Не має єдиного кадастру впорядкованих територій тому документації Міністерств мають різне функціональне призначення території. При створенні НПП в основу беруться дані Міністерства Екології та Природних ресурсів України – які мають свої площі та геометрію природних об'єктів, в свою чергу містобудівна документація обліковує іншу площу та геометрію тих же самих природних об'єктів.

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 остання редакція від 8 жовтня 2016р.
2. Указ президента України №155/2010 від 10 лютого 2010р. «Про створення національного природного парку «Нижньосульський»
3. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 435 від 4 листопада 2011р. «Про затвердження Положення про національний природний парк «Нижньосульський»
4. Ресурс з інтернету <http://www.kpu.ua/ru/32684/sergij-gordiyenko-nacionalnij-prirodnij-park-nizhnosulskij-bлаго-chi-problema-dlya-zhiteliv-teritorialnix-gromad> «Національний природний парк «Нижньосульський»: благо чи проблема для жителів територіальних громад» Сергій Гордієнко народний депутат України, фракція КПУ.
5. Офіційний сайт Полтавської міської ради та виконавчого комітету http://www.rada-poltava.gov.ua/documents/dokument_i_suya/upravlinnya_zemelnih_resursiv/
6. Київська міська рада народних депутатів, хві сесія ххі скликання, рішення від 17 лютого 1994 року №14 «Про створення, резервування та збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду в м. Києві»
7. Указ президента України №794 від 27 серпня 2007 «Про створення національного природного парку "Голосіївський»
8. Ресурс з інтернету Природно-заповідний фонд України [Http://pzf.menr.gov.ua](http://pzf.menr.gov.ua).
9. Наказ Міністерства Охорони Навколишнього Природного Середовища 11.12.2008 №641
10. Рішення КМР № 532/2601 від 29 жовтня 2009р. «Про внесення змін до договору оренди земельної ділянки укладеної між КМР та ТОВ «Авеста-Буд»
11. Центр державного земельного кадастру [Http://dzk.gov.ua/](http://dzk.gov.ua/)

12. РІШЕННЯ КМР N 446/3884 від 25.03.2010 «Про внесення змін до рішення Київської міської ради від» 29.10.2009 532/2601.
13. Постанова адміністративного суду міста Києва № 2а -6723/11/2670 від 28.07.2011
14. Рішення КМР №256/6472 від 06.10.2011 «Про надання дозволу національному природному парку «Голосіївський» на розроблення проекту землеустрою з організації та встановлення меж територій національного природного парку, без їх вилучення у землекористувачів»
15. Генеральний план міста Києва (діючий) [Http://kga.gov.ua/generalnij-plan/genplan2020](http://kga.gov.ua/generalnij-plan/genplan2020)
16. ДСП 173-96. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів
17. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 остання редакція від 4 липня 2016р.
18. «Схема планування території Полтавської області» затверджена шістнадцятою сесією Полтавської обласної ради шостого скликання від 23.05.2013.

Аннотация.

В статье освещена краткая характеристика национальных природных парков «Голосеевский», «Нижньосульский». Определены и проанализированы проблемы неисполнения законов о регистрации и формирования территории национальных природных парков в Государственном земельном кадастре, охарактеризованы планы использования этого участка. Определены и обусловленные последствия этой проблемы. Также с помощью ГИС системы проанализированы смежные землевладения с национальным парком, и указаны экологические угрозы от деятельности промышленных объектов в непосредственной близости от границ НПП.

Ключевые слова: «Голосеевский», «Нижнесульский» национальный природный парк, территориальная община, местные администрации, облстные администрации, Киевский городской совет, Государственный земельный кадастр, урочище «Бычок», санитарно-защитная зона.

Annotation.

The article briefly describes the national park parks "Holosiivsky", "Nizhnyosulsky". Problems of non-fulfillment of laws on registration and registration of state parks in the State Land Cadastre have been determined and analyzed, and plans for the use of this site have been described. The consequences of this problem are also determined. Also, with the help of the GIS system, adjacent land tenures are analyzed with the national park, and data are received on the environmental consequences associated with the activities of enterprises operating within the boundaries of the NPP.